

بررسی اثرگذاری عملکردهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شوراهای اسلامی شهرها در ایران (مطالعه موردی: شورای اسلامی شهر سردشت)

مهدی قرخلو^۱

امیر شریفی^۲

ایوب سرداری^۳

چکیده

شوراهای شهر همواره نقش بسزایی در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان دارند. این پژوهش که به بررسی عملکرد شورای شهر سردشت پرداخته است با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از اطلاعات پیمایشی و اسنادی صورت گرفته است. روش اثبات فرضیه‌ها در این پژوهش استناد بر داده‌های مورد بررسی از طریق پرسشنامه بوده است. جامعه آماری شامل دوگروه کارشناسان شهری و ساکنان شهر را در برمی‌گرفت. جهت تعیین حجم نمونه برای گروه ساکنان از فرمول کوکران استفاده شد که تعداد نمونه ۳۸۴ نفر بود که از طریق نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی اقدام به تکمیل آن‌ها شد. اما برای نمونه کارشناسان از روش گلوله برفی استفاده شد که تعداد نمونه کارشناسان در این پژوهش به ۱۵ نفر رسید. در تحلیل داده‌ها جهت بررسی نرمال بودن توزیع میانگین نمرات از آزمون کلموگروف اسمیرنوف و برای ارزیابی عملکرد شورای شهر سردشت از آزمون T تک‌نمونه‌ای و آزمون (Binominal test) و نیز جهت مقایسه نظرات گروه مردم و کارشناسان از آزمون یومن-وایتنی و T مستقل استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که عملکرد اقتصادی شورای شهر سردشت ضعیف بوده است. البته عملکرد اجتماعی در وضعیت مناسبتری نسبت به عملکرد اقتصادی قرار دارد و فراتر از حد متوسط و قابل قبول پژوهش قرار گرفته است. این در حالی است که بهترین وضعیت عملکردی شورای شهر سردشت مربوط به عملکرد فرهنگی است که این مقدار ۳/۸۹ می‌باشد.

واژگان کلیدی: شورای شهر، عملکردهای شورا، تأثیرات شورای شهر، شهر سردشت.

۱- دانشیار گروه جغرافیای انسانی، دانشگاه تهران.

Email: amir_sharifi@ut.ac.ir

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی.

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد آمایش سرزمین، دانشگاه تبریز.

مقدمه

شورا از ریشه‌دارترین اصول عرفی و مقررات سنتی و از بارزترین شیوه‌های عقلایی در زندگی جمعی است و حتی قدیمی‌ترین شیوه‌های مدیریت در تکاپوی اجتماعی نوع بشر، نشانه‌هایی از نظام شورایی را با خود دارد (پورطاهری و دیگران، ۱۳۸۹: ۲۳). عملکرد شوراهای شهر، شهرداری‌ها و سایر سازمان‌های محلی عمومی بر کیفیت زندگی شهروندان و حیات شهری پایدار مؤثر است و ارزیابی عملکرد این نهادها، اقدامی سازنده و اصلاح‌گرایانه برای بالندگی و پویایی آن‌ها به حساب می‌آید (فقیهی و سالارزهی، ۱۳۸۳: ۶). به همین دلیل است که مدیریت عملکرد سازمان‌های محلی به‌عنوان یک استراتژی مدیریتی، توجه مقامات محلی را به خود جلب کرده و مقامات دولت مرکزی را به اتخاذ تدابیر علمی و قانونی ارتقای عملکرد سازمان‌های محلی واداشته است. (Sanderson, 2001: 307).

ارزیابی عملکرد، به مجموعه اقدامات و فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که به منظور افزایش سطح استفاده بهینه از امکانات و منابع در جهت دستیابی به اهداف و شیوه‌های توأم با کارایی و اثربخشی صورت می‌گیرد. این برنامه طی دهه‌های اخیر در اغلب کشورهای پیشرفته و برخی از کشورهای در حال توسعه مرسوم گردیده، به طوری که تصویب قوانین خاص ارزیابی عملکرد جزء الزامات محسوب می‌شود (ماهنامه دهیاری‌ها، ۱۳۸۷: ۳۲). هدف از ارزیابی عملکرد سنجش، ارزش‌گذاری و قضاوت در خصوص عملکرد دستگاه‌های اجرایی کشور بر اساس قوانین و مقررات مصوب، رویکرد معیارهای اثربخش، کارایی، اقتصادی و اخلاقی به منظور ارتقاء کیفیت خدمات دولتی است (احمدی، ۱۳۸۶: ۵۱). یکی از انواع ارزیابی عملکرد کارایی شورای شهرها ارزیابی عملکرد به وسیله مردم است. ارزیابی عملکرد از این جهت قابل بحث است که از یک طرف رضایت مردم از شوراهای شهر نقش مهمی در موفقیت سازمان مذکور در دستیابی به اهداف خود دارد. شهروندانی که از شورای شهر رضایت داشته باشند با اطمینان بیشتری وظایف شهروندی‌شان -مانند پرداخت عوارض و مشارکت در برنامه‌های عمومی- را انجام می‌دهند (فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۹۱: ۶۳). از طرف دیگر به‌جرات می‌توان گفت تنها کسانی که مشکلات و مسایل و روستاها به‌خوبی می‌توانند

درک کنند خود مردم می‌باشند (World Bank, 2000). در چند دهه اخیر شهرهای کشورمان با مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی فراوانی روبرو بوده‌اند. شورای شهر تا به امروز تنها بازوی مشارکت مردمی در تدبیر امور شهری بوده است که هدفش کاهش مشکلات شهرها در کشور بوده است. مسلماً شورای شهر در شهرهای مختلف کشور عملکرد یکسان و مشابهی را نداشته است در نتیجه می‌توان گفت که تأثیرات شورای شهر در شهرهای مختلف کشور متفاوت بوده است. براساس مطالعات اولیه انجام شده توسط محققان؛ عمده مشکلات شهر سردشت در سه بخش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تقسیم‌بندی شد. براین اساس، این پژوهش نظرات مردم و کارشناسان امور شهری پیرامون عملکرد شورای شهر را اساس استناد خود در تحلیل‌ها قرار داده است تا بدین وسیله پی به عملکردهای شورای شهر سردشت از سه بعد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ببرد. تا بدین طریق بتوان درک روشنی را از عملکردهای شورای شهر از منظر مردم و کارشناسان در کاهش مشکلات شهری ارائه دهد. در واقع هدف از این پژوهش بررسی بازخورد عملکردهای شورای شهر اسلامی شهر سردشت می‌باشد تا بدین وسیله نقاط ضعف موجود در عملکرد این نهاد رفع و نقاط قوت را نیز تقویت نمود.

مبانی نظری

یکی از مباحثی که امروزه در جهان مطرح می‌شود محلی‌گرایی است (رجبی، ۱۳۹۲: ۱۰۰). محلی‌گرایی جدید^۴ به‌عنوان یک استراتژی با هدف تفویض قدرت و منابع به مدیران و به دور از کنترل مرکزی، می‌تواند ساختارها و جوامع محلی دموکراتیک را ایجاد نموده و در چهارچوب توافق شده میان حکومت مرکزی و محلی به حداقلی از استانداردهای ملی و اولویتهای سیاسی رسید (Corry and Stoker, 2002: 2). به‌نظر وبر خدمات رفاهی، بهداشتی و آموزشی نیازمند سازمان‌های بروکراتیک است و هرچه دولت بزرگ‌تر باشد بیش‌تر به سازمان‌های بروکراتیک نیاز خواهد داشت (صبوری، ۱۳۸۱: ۵۴). با توجه به مطالب فوق، شورای شهر عبارت است از جایگاهی که فعالین آن با رأی مردم انتخاب می‌شوند و برای

4- New Localism

اصلاح شهر و بهبود امور شهری از قبیل امور فرهنگی، معماری و تفریحی فعالیت می‌کنند. در ایران اسلامی، شورای انقلاب در ۱۴ تیر ۱۳۵۸ قانون شوراهای محلی را تصویب کرد (ابراهیم علی، ۱۳۷۹: ۲۱۹).

شورای اسلامی شهر به‌عنوان یکی از عناصر مهم سیستم مدیریت شهری به‌عنوان نهاد سیاست‌گذار، تصمیم‌گیر و با اندکی تسامح قانون‌گذار در سطح محلی مطرح است که باید برای ایفای نقش خود از جامعیت عملکردی برخوردار باشد تا بتواند وظایف سیاست‌گذاری و نظارتی خود را نسبت به تمام امور در حیطه قلمرو شهر و سازمان‌های ذی‌ربط در مقیاس محلی به انجام رساند (کاظمیان، ۱۳۸۲: ۱۲). تا پیش از تشکیل این شوراهای، سازوکار اداره امور شهرها شکلی ساده، متمرکز و غیردمکراتیک داشت (ازکیا و جرجامی، ۱۳۸۴: ۳۶). شهردار از سوی استاندار انتخاب می‌شد و زیر نظر او به فعالیت می‌پرداخت (آبراهامیان، ۱۳۷۸:). شورای اسلامی خارج از سلسله‌مراتب سازمانی قوای سه‌گانه حکومتی (مجریه، مقننه و قضاییه) است. این نوع سازمان‌ها را که در شمار سازمان‌های عمومی غیر دولتی اند علی‌الاصول باید غیرحکومتی دانست (هاشمی، ۱۳۶۷: ۷). به‌عبارت دیگر وان گفت: شورا، سازمانی است محلی با شخصیت حقوقی مستقل که به‌صورت جمعی، مدیریت بر شهر را به دو شکل نظارت و تصمیم‌گیری اعمال می‌کند (صالحی‌فرد، ۱۳۸۴: ۶۴). نظر به این‌که شوراهای شخصیت حقوقی مجزایی از دولت و شهرداری دارند، مستقلاً موضوع حق و تکلیف قرار می‌گیرند و می‌توانند رأساً اقامه دعوا نموده و در قبال دعاوی مطرح شده، پاسخگو باشند (نوروزی، ۱۳۷۸: ۳۴).

به‌طور عمده اصلی‌ترین هدف شورای شهر، مدیریت شهری است و مدیریت شهری نیز به معنای هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های مبتنی بر رفع مشکلات شهری در جهت خدمات‌رسانی به شهروندان است (Cheema & Ward, 1993: 1).

در ارتباط با بررسی عملکرد شوراهای اسلامی در کشورمان مطالعات معدودی صورت پذیرفته است که تعدادی از آن‌ها به‌شرح زیرند:

رسولی و همکاران (۱۳۸۹)، در تحقیقی با عنوان بررسی نگرش مردم نسبت به شوراهای شهری و ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در استان آذربایجان شرقی، عملکرد شوراهای را در نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورا، مشارکت مردم در انجام خدمات اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی، تشکیل انجمن‌ها، نهادهای اجتماعی، امدادی، فرهنگی، ارشادی، تأسیس تعاونی‌های تولید، توزیع و مصرف، وضع مقررات و نظارت بر حفاری و مسیرهای تأسیسات شهری، ایجاد و توسعه معابر، خیابان‌ها و میداين و فضاهای سبز و تأسیسات عمومی شهر و وضع مقررات مربوط به ایجاد و اداره میداين عمومی میوه و تره بار مورد ارزیابی قرار داده‌اند که در همه این موارد عملکرد شوراهای ضعیف ارزیابی شده‌اند.

رضوانی و احمدی (۱۳۸۸)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی در دهستان حکیم آباد شهرستان زرنديه به این نتیجه رسیدند که شوراهای در زمینه ارتقاء و جلب مشارکت مردم عملکرد بهتری نسبت به زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی داشته‌اند.

پورطاهری و همکاران (۱۳۸۷)، در تحقیقی با عنوان ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی مطالعه موردی شورای اسلامی روستای آلاداغ بجنورد این مهم را مطرح می‌نماید که اعضای شورای روستا در نظارت بر اجرای مقررات بهداشتی، تشخیص کمبودها و نارسایی‌های موجود و نیز کمک‌رسانی در مواقع بحرانی موفق نبوده‌اند.

سالکی (۱۳۸۳)، در تحقیقی درباره ارزیابی اثربخشی شورای شهر کرمانشاه، به این نتیجه رسید که شورای مذکور در همه حوزه‌ها {حوزه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و مدیریتی} اثر بخش بوده است.

تحقیقات مربوط به معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی که با عنوان بررسی و نقش عملکرد شوراهای اسلامی روستایی در دوره ۷۲-۱۳۵۸ در استان‌های مختلف کشور انجام شده است. عملکرد شوراهای را در زمینه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده است. در این تحقیق به تاریخچه شکل‌گیری شوراهای سیر مدنیت در ایران و موضوعات

مختلفی نشیر وظایف شوراهای، وضعیت قوانین و مقررات شوراهای و میزان موفقیت شورا در کشور توجه شده است.

در همین راستا پژوهش حاضر علاوه بر ارزیابی بر اساس نظرات مردم اقدام به ارزیابی از منظر کارشناسان امر نیز پرداخته است. تا بدین طریق بتوان موضوع ارزیابی عملکرد شورای شهر سردشت را از دو نظر متفاوت بررسی کرد.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر از نظر روش توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است جهت جمع‌آوری اطلاعات برحسب مقتضیات پژوهش از پیمایشی استفاده شده است. ابتدا به شاخص‌بندی عملکرد شوراهای به عملکرد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی پرداخته شده و در مرحله بعد برای هریک از این شاخص‌ها گویه‌هایی در قالب طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای مطرح گردید. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کل افراد ۱۸ سال به بالای ساکن شهر سردشت بوده است. بنابراین حجم جامعه نمونه (براساس فرمول کوکران) ۳۸۴ نفر بوده است. در نهایت به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و تصادفی، متناسب با تعداد جمعیت مناطق مختلف شهر انتخاب شدند.

جدول (۱) تعداد جمعیت و پرسشنامه‌های توزیعی محلات شهر سردشت

نام محله	جمعیت	تعداد پرسشنامه	نام محله	جمعیت	تعداد پرسشنامه
محله ۱	۲۵۳۴	۲۷	محله ۶	۴۴۶۸	۴۸
محله ۲	۳۴۲۵	۳۷	محله ۷	۳۲۸۶	۳۵
محله ۳	۵۷۸۶	۶۲	محله ۸	۳۵۰۱	۳۷
محله ۴	۲۹۸۱	۳۲	محله ۹	۳۴۵۰	۳۶
محله ۵	۴۶۲۶	۵۱	محله ۱۰	۱۸۲۸	۱۹
مجموع	-	-		۳۵۸۸۵	۳۸۴

در مرحله بعد همین پرسشنامه در بین ۱۵ نفر از کارشناسان، مدیران، فارغ‌التحصیلان و دانشجویان عرصه مدیریت شهری سردشت توزیع شد. نحوه تعیین این تعداد نمونه برای کارشناسان استفاده از روش گلوله برفی بوده است. پس از طراحی و اجرای پرسشنامه‌ها برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمارهای توصیفی و استنباطی (آزمون کلموگروف اسمیرونوف، آزمون دو جمله‌ای (Binominal test)، یومن- وایتنی، آزمون تی مستقل و تی تک نمونه‌ای) استفاده گردید. جهت به‌دست آوردن پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. میانگین پایایی گویه‌های مربوط به عملکرد اقتصادی شوراها ۰/۸۷، عملکرد اجتماعی ۰/۸۶، عملکرد فرهنگی ۰/۹۰ و میانگین پایایی گویه‌های مربوط به عملکرد زیست محیطی ۰/۸۲ بوده است. با توجه به حداقل سطح قابل قبول برای پرسشنامه (۰/۷۰) می‌توان گفت که این پرسشنامه از پایایی مناسبی برخوردار بوده است. روایی پرسش‌نامه محقق ساخته این پژوهش نیز مبتنی بر اعتبار محتوایست و چندین بار توسط اساتید و پژوهش‌گران مورد بازبینی قرار گرفته است.

شکل (۲) محدوده پژوهشی، مأخذ: نقشه پایه شهرداری سردشت، ۱۳۹۱

شوراهای اسلامی شهرها از جمله مهم‌ترین نهادهای اجتماعی است که به‌عنوان مدیریت محلی در سطح شهرها به ایفای نقش در فرایند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی محلی می‌پردازد و می‌تواند در جریان توسعه محلی مؤثر واقع شوند. اما آیا این تأثیرگذاری در همه شهرهای به یک اندازه است. این پژوهش در پی بررسی عملکرد شورای شهر سردشت است تا بدین وسیله به بررسی وضعیت عملکرد این شورا بپردازد و نقاط قوت و ضعف این نهاد را آشکار سازد. برای دستیابی به این هدف پس از تکمیل پرسشنامه‌های مربوطه توسط جامعه آماری نتایج زیر حاصل گردید. ویژگی‌های جامعه آماری در جدول (۱) آورده شده است که مطابق آن از نظر جنسیت بیش‌تر پاسخ‌دهندگان در بین دو گروه را مردان تشکیل داده‌اند. بیش‌تر پاسخ‌دهندگان هر دو گروه در گروه ۲۱ تا ۳۰ سال قرار داشته‌اند. از نظر وضعیت شغلی اکثر پاسخ‌دهندگان در بخش خدمات مشغول بوده‌اند. از نظر سواد بیش‌تر پاسخ‌دهندگان در گروه سرپرستان خانوار دارای تحصیلات دیپلم بوده‌اند.

جدول (۲) ویژگی‌های توصیفی جامعه نمونه

سرپرستان خانوار		ویژگی‌های جمعیتی	
درصد	تعداد		
۹۴/۸۰	۳۶۴	مرد	جنسیت
۵/۲۰	۲۰	زن	
۴۰/۱۰	۱۵۴	۲۱-۳۰ سال	سن
۲۶/۰۴	۱۰۰	۳۱-۴۰ سال	
۱۸/۲۳	۷۰	۴۱-۵۰ سال	
۱۵/۶۳	۶۰	۵۱-۶۰ سال	وضعیت اشتغال
۹/۱۱	۳۵	کشاورزی	
۳۱/۲۵	۱۲۰	صنعت	
۵۹/۶۴	۲۲۹	خدمات	سواد
۵/۲۰	۲۰	بیسواد	
۱۱/۷۳	۴۵	ابتدایی	
۱۸/۲۲	۷۰	راهنمایی	
۴۰/۳۷	۱۵۵	دیپلم	
۲۴/۴۸	۹۴	تحصیلات دانشگاهی	

نتایج و بحث

عملکرد اقتصادی شوراهای می‌تواند از سوی در فرایند بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی ساکنان محدود مؤثر باشد و از سوی دیگر عملکرد اقتصادی شورای شهر می‌تواند منجر به کاهش نابرابریهای اجتماعی جامعه شهری شود. در نتیجه از بسیاری از ناهنجاریهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه جلوگیری می‌کند. به‌طور مثال تأمین شغل مناسب در محیط شهر باعث کاهش گرایش جوانان به زمینه‌های شغلی غیرقانونی نظیر قاچاق می‌شود. در بررسی عملکرد اقتصادی شورای شهر سردشت از گویه‌های جدول (۳) استفاده شد.

جدول (۳) عملکرد اقتصادی شورای اسلامی شهر سردشت

انحراف معیار		میانگین گویه‌ها		گویه‌ها
کارشناسان	مردم	کارشناسان	مردم	
۰٫۷۵۳	۰٫۴۶۵	۲٫۶۲	۲٫۱۱	میزان همکاری با مردم جهت مقابله با بحران‌های طبیعی
۰٫۸۵۲	۰٫۱۱۹	۱٫۱۴	۲٫۳۵	میزان همکاری شوراهای جهت رفع مشکل بیکاری مردم
۱٫۱۲۱	۰٫۹۸۳	۲٫۰۶	۲٫۰۰	همکاری شورا در جهت کارآفرینی
۰٫۶۸۷	۰٫۱۰۱۵۲	۲٫۶۸	۲٫۴۱	همکاری با سازمان‌های دیگر در جهت کنترل قیمت‌ها
۰٫۹۶۳	۰٫۶۹۱	۳٫۱۱	۲٫۲۷	تصویب سیاست‌های رونق بخش به اقتصاد شهر
۰٫۷۸۹	۰٫۷۴۲	۲٫۹۰	۲٫۸۵	رایزنی با مقامات اجرایی برای ایجاد زیربنای اقتصادی
۱٫۱۳۶	۰٫۳۹۸	۱٫۳۰	۱٫۹۷	فعالیت در صندوق‌های تأمین سرمایه کار
۰٫۸۹۵	۱٫۳۳۲	۳٫۶۵	۲٫۳۳	تشویق مردم برای سرمایه‌گذاری در امور تولیدی و پایه‌ای
۰٫۷۳۶	۰٫۸۶۲	۳٫۹۴	۲٫۶۸	واسطه‌گری با بانک برای ارائه تسهیلات بانکی به مردم
۰٫۶۳۹	۰٫۷۴۳	۲٫۱۱	۲٫۵۳	تشویق فرمانداری و استانداری برای سرمایه‌گذاری در شهر
۰٫۴۳۲	۰٫۵۶۶	۴٫۱۹	۲٫۹۱	تشویق برای آماده نمودن شهر جهت توسعه گردشگری

طبق یافته‌های تحقیق از نظر ساکنان بیش‌ترین میانگین در خصوص عملکرد اقتصادی شوراهای شهر سردشت مربوط به تشویق برای آماده نمودن شهر جهت توسعه گردشگری با میانگین ۲/۹۱ بوده است. در طرف مقابل کم‌ترین میانگین در خصوص عملکرد اقتصادی شورای شهر سردشت مربوط به فعالیت در صندوق‌های تأمین سرمایه کار با میانگین ۱/۹۷

بوده است. از نظر کارشناسان امر نیز بیش‌ترین میانگین (۴/۱۹) مربوط به تشویق برای آماده نمودن شهر جهت توسعه گردشگری بوده است و کم‌ترین میانگین نیز با ۱/۱۴ مربوط میزان همکاری شوراها جهت رفع مشکل بیکاری مردم می‌باشد.

در این تحقیق از آزمون کلموگروف اسمیرنوف (K-S-Z) برای مقایسه میانگین نمرات عملکرد اقتصادی شوراها استفاده شده تا نرمال بودن یا نرمال نبودن توزیع داده‌ها سنجیده شود که براساس نتایج جدول (۴) آماره K-S-Z در سطح $P \leq 0/05$ معنی‌دار بوده بنابراین توزیع نمرات نرمال نمی‌باشد.

جدول (۴) مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد اقتصادی شورای شهر با توزیع نرمال

شرح	تعداد	K-S-Z	p
ارزیابی عملکرد اقتصادی شورا	۳۸۴	۱/۱۸	۰/۰۲۱

پس از پی بردن به نرمال نبودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون دو جمله‌ای به توزیع میزان عملکرد اقتصادی شورای شهر پرداخته شده است که براساس نتایج جدول (۵) که در آن $P \leq 0/05$ نسبت بین موافقان و مخالفان معنی‌دار نبوده است. لازم به توضیح است که عدد مخالفان میانگین تعداد افرادی است که در تکمیل پرسشنامه‌ها گزینه‌های متوسط، کم و خیلی کم را انتخاب نموده و در واقع عملکرد اقتصادی شورا را پایین‌تر از سطح متوسط دانسته‌اند که در کل ۶۰ درصد افراد تکمیل کننده پرسشنامه می‌باشند و تعداد موافقان میانگین تعداد افرادی است که در تکمیل پرسشنامه گزینه‌های خیلی زیاد و زیاد را انتخاب نموده ۳۹ درصد بوده است. به این معنی که این ۴۰ درصد عملکرد اقتصادی شورا را مناسب ارزیابی نموده‌اند.

جدول (۵) توزیع میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی شورا

شرح	تعداد	احتمال مفروض	احتمال مشاهده شده	P
مخالف	۲۳۴	۰/۶۰	۰/۶	۰/۳۷۵
موافق	۱۵۰	۰/۴۰		

جهت مقایسه نظرات دو گروه مردم و کارشناسان با استفاده از آزمون یومان ویتنی به مقایسه میانگین رتبه میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی شوراها در دو گروه کارشناسان و مردم پرداخته

شده است که براساس آماره Z که در سطح $P \leq 0.05$ معنی دار نبوده است (جدول ۶). در نتیجه نظرات مردم و کارشناسان امر در خصوص وضعیت ارزیابی عملکرد شورا تفاوت وجود ندارد.

جدول (۶) مقایسه میانگین رتبه میزان ارزیابی عملکرد اقتصادی در دو گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	Z	P
مردم	۲/۴۰	۱/۰۱۳	۱/۴۵	۰/۲۱۶
کارشناسان	۲/۸۰	۰/۸۲۹		

در توسعه اجتماعی دولت و شوراهای همکارند. بدین ترتیب در سطح ملی اگرچه دولت مرجع اصلی تنظیم، اجرا و ارزیابی برنامه‌های توسعه اجتماعی است اما نقش شوراهای در همه مراحل تنظیم، اجرا و ارزیابی برنامه‌های محلی مهم است. آنچه نقش شوراهای را به‌طور مستقیم حائز اهمیت ساخته، تنظیم، اجرا و ارزیابی آن بخش از برنامه‌های توسعه اجتماعی است که می‌توان بر عهده شوراهای در سطح جوامع محلی گذارد (نصر، ۱۳۸۹: ۶۳). در بررسی عملکرد اجتماعی شورای شهر سردشت در فرایند توسعه اجتماعی گویه‌های جدول (۶) استفاده گردید.

جدول (۷) عملکرد اجتماعی شورای اسلامی شهر سردشت

گویه‌ها	میانگین گویه‌ها		انحراف معیار	
	مردم	کارشناسان	مردم	کارشناسان
دعوت از مردم برای شرکت در جلسات شورا	۲/۸۳	۳/۲۷	۰/۶۸۱	۰/۸۷۰
فعالیت جهت تأمین امنیت در شهر	۳/۷۹	۴/۴۵	۴/۴۰۷	۰/۶۰۲
همکاری جهت ایجاد مراکز ارتقا دهنده ویژگی‌های اجتماعی	۳/۰۳	۴/۴۸	۰/۵۱۵	۰/۸۵۱
فعالیت در جهت رفع خصومت و درگیری‌های طایفه‌ای در شهر	۳/۵۹	۳/۷۳	۰/۸۳۵	۰/۹۳۴
فعالیت در جهت تأمین اوقات فراغت شهروندان	۳/۱۵	۳/۸۵	۱/۰۵۲	۱/۳۴۸
تشویق مردم برای تشکیل نهادهای محله‌ای	۳/۱۱	۳/۶۴	۰/۴۶۵	۰/۶۶۵
فعالیت در جهت تأمین عدالت اجتماعی در شهر	۳/۵۰	۳/۷۳	۰/۳۷۳	۰/۹۶۲
تشویق مردم و مسئولان جهت گسترش بیمه تأمین اجتماعی	۳/۶۴	۳/۸۹	۱/۲۷۴	۱/۱۸۵

نتایج تحقیق در خصوص میزان عملکرد اجتماعی شورای شهر سردشت نشان می‌دهد از نظر شهروندان این شهر بهترین عملکرد شورای شهر در حوزه اجتماعی مربوط به فعالیت جهت تأمین امنیت در شهر با میانگین ۳/۷۹ بوده است و از طرف دیگر بدترین عملکرد در

این حوزه با میانگین ۲/۸۳ مربوط به دعوت از مردم برای شرکت مردم در جلسات شورای شهر بوده است. از منظر کارشناسان نیز بهترین عملکرد فعالیت جهت تأمین امنیت در شهر با کسب میانگین ۴/۴۵ بوده وضعیف‌ترین عملکرد نیز دعوت از مردم برای شرکت مردم در جلسات شورای شهر با میانگین ۳/۲۷ بوده است.

برای بررسی نرمال بودن داده‌ها در حوزه عملکرد اجتماعی همانند حوزه اقتصادی از آزمون کلموگروف اسمیرنوف (K-S-Z) استفاده شد. براساس نتایج این آزمون که در جدول (۸) آمده است آماره K-S-Z در سطح $P \leq 0/05$ معنی‌دار نبوده بنابراین توزیع داده نرمال می‌باشد.

جدول (۸) مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد اجتماعی شورای شهر با توزیع نرمال

P	K-S-Z	شرح
۰,۱۰۶	۱,۳۳	ارزیابی عملکرد اقتصادی شورا

جهت بررسی عملکرد اجتماعی شورای شهر سردشت داده‌های به‌دست آمده با استفاده از آزمون T تک‌متغیره با میانگین فرضی ۳ مورد ارزیابی قرار داده شده است که براساس نتایج جدول (۹) مقدار T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول از سطح خطای ۵ درصد بزرگ‌تر می‌باشد بنابراین ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا بیش‌تر از سطح متوسط است.

جدول (۹) مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا با میانگین فرضی ۳

T	انحراف معیار	میانگین	شرح
۳/۵۲	۰/۷۱۲	۳/۶۰	ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا

پس از ارزیابی عملکرد اجتماعی شوراها، به مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا با استفاده از آزمون T مستقل از نظر دو گروه مردم و کارشناسان پرداخته شده است که براساس نتایج (جدول ۱۰) T مشاهده شده در سطح $P \leq 0/05$ معنی‌دار بوده بنابراین در ارزیابی عملکرد اجتماعی شورای شهر از نظر دو گروه مردم تفاوت وجود ندارد.

جدول (۱۰) مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد اجتماعی شورا از نظر دو گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	P
مردم	۳/۳۳	۰/۶۸۹	۱/۱۷	۰/۱۹۸
کارشناسان	۳/۸۸	۰/۷۱۲		

شورای شهر را می‌توان یکی از ارکان اساسی فرایند توسعه فرهنگی جوامع شهری برشمرد که با برنامه‌ریزی مناسب در این زمینه و با همکاری دولت می‌تواند باعث بسیاری از ناملایمات جوامع شهری گردند. در بررسی عملکرد فرهنگی شورای شهر از گویه‌های جدول (۱۱) استفاده شده است.

جدول (۱۱) عملکرد فرهنگی شورای اسلامی شهر سردشت

گویه‌ها	میانگین گویه‌ها		انحراف معیار	
	مردم	کارشناسان	مردم	کارشناسان
عملکرد در جهت ایجاد و توسعه کتابخانه‌های عمومی	۳،۶۷	۴،۵۲	۰،۹۷۵	۰،۹۱۲
فعالیت در جهت ارتقای سطح سواد (با تأکید بر سوادآموزی)	۳،۱۹	۳،۹۶	۰،۷۶۳	۰،۴۱۳
زمینه‌سازی برای تشکیل کلاس‌های آموزشی و ترویجی	۳،۶۹	۴،۰۵	۰،۴۶۴	۱،۰۵۵
عملکرد شورا در زمینه برگزاری فعالیت‌های ملی و مذهبی	۴،۳۷	۳،۹۳	۱،۰۳۶	۰،۹۸۹
اطلاع‌رسانی در زمینه فعالیت انجام شده توسط شورا	۲،۱۵	۲،۷۶	۱،۲۷۹	۰،۷۱۹
فعالیت در جهت ایجاد مراکز فرهنگی و ورزشی	۳،۴۴	۳،۹۱	۰،۵۰۴	۰،۷۳۲
فعالیت جهت حفظ رسوم محلی برابر آسیب‌های جهانی شدن	۴،۱۲	۴،۲۲	۱،۲۶۰	۰،۷۶۱

مطابق یافته‌های تحقیق در جدول (۱۱) در خصوص میزان عملکرد فرهنگی شورای شهر سردشت در حوزه مورد مطالعه از نظر ساکنان عملکرد شوراها در زمینه برگزاری مراسم ملی و مذهبی بالاترین میزان میانگین ۴/۳۷ را دارا بوده است. از طرف دیگر نیز اطلاع‌رسانی در زمینه فعالیت انجام شده توسط شورا کم‌ترین میانگین را داشته است. از نظر کارشناسان نیز بیش‌تر میانگین با مقدار ۴/۴۰۲ مربوط به عملکرد در جهت ایجاد و توسعه کتابخانه‌های عمومی و کم‌ترین میانگین نیز با مقدار ۲/۱۵ مربوط به اطلاع‌رسانی در زمینه فعالیت انجام شده توسط شورا بوده است.

برای تعیین نرمال بودن داده‌های در حوزه عملکردی فرهنگی، از آزمون K-S-Z استفاده شد براین اساس باتوجه به آماره K-S-Z در سطح $P \leq 0/05$ معنی‌دار نبوده و توزیع نرمات نرمال می‌باشد.

جدول (۱۲) مقایسه میانگین نمره ارزیابی فرهنگی شورای شهر با توزیع نرمال

شرح	K-S-Z	p
ارزیابی عملکرد اقتصادی شورا	۱,۴۳	۰,۰۸۹

پس از سنجیده شدن نرمال بودن توزیع داده‌ها در حوزه عملکرد فرهنگی شورای شهر به مقایسه میانگین نرمات ارزیابی عملکرد فرهنگی با میانگین فرضی ۳ با استفاده از آزمون T تک‌متغیره پرداخته شده است براساس نتایج جدول (۱۳) مقدار T مشاهده شده از مقدار بحرانی در سطح خطای ۵ درصد بیش‌تر می‌باشد بنابراین عملکرد شورا بیش‌تر از سطح متوسط است.

جدول (۱۳) مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد فرهنگی شورا با میانگین فرضی ۳

شرح	میانگین	انحراف معیار	T
ارزیابی عملکرد فرهنگی شورا	۳/۸۹	۰/۶۱۲	۳/۷۸

پس از ارزیابی عملکرد شورا در حوزه فرهنگی به مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد شورا از نظر دو گروه مردم و کارشناسان براساس آزمون T مستقل پرداخته شده است. براساس نتایج این آزمون (جدول ۱۴) مقدار آماره T در سطح $P \leq 0/05$ معنی‌دار بوده است بنابراین ارزیابی عملکرد فرهنگی شورا از نظر دو گروه تفاوت وجود ندارد.

جدول (۱۴) مقایسه میانگین نمره ارزیابی عملکرد فرهنگی شورا از نظر دو گروه

گروه	میانگین	انحراف معیار	T	P
مردم	۳/۵۱	۰/۶۸۹	۱/۶۳	۰/۲۲۳
کارشناسان	۳/۹۰	۰/۷۱۲		

نتیجه‌گیری

شوراهای شهر همواره نقش بسزایی در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان دارند. شورا با اتخاذ سیاست‌های مناسب می‌تواند منشأ تغییرات اساسی در زندگی شهری شود. این تأثیرات ممکن است مثبت و ممکن است منفی باشند. برای ارزیابی تأثیرات ابتدا باید عملکردها را بررسی کرد تا بدین وسیله بتوان به معلول رسید.

نتایج کلی این پژوهش نشان می‌دهد که به‌طور کلی عملکرد شورای اسلامی شهر سردشت در حوزه اجتماعی و فرهنگی بالاتر حد میانه و در حوزه اقتصادی پایین‌تر از سطح متوسط می‌باشد. با نگاهی دقیق به نتایج به‌دست آمده می‌توان دریافت که کارشناسان و مدیران امور شهری به‌طور متوسط وضعیت عملکرد شورای شهر را مناسب‌تر دانسته‌اند به نسبت شهروندان. که این شاید به این دلیل باشد که کارشناسان شهری اغلب دارای دید واقع‌بینانه‌تری نسبت به مردم برخوردارند و در ضمن شاهد فعالیت‌های مستمر شورای شهر با هدف بهبود وضعیت زندگی شهری شهر سردشت هستند به‌همین دلیل نمرات بالایی را به شورای شهر در حوزه‌های مختلف داده‌اند.

این نتایج موضوع بسیار مهمی را روشن می‌کند و آن ضعف شورای شهر در فعالیت‌های اقتصادی است. مسلماً شوراهای شهر به‌عنوان نمایندگان مردم در سیستم مدیریتی شهر باید از هر لحاظی کارا بوده و بتوانند به‌خوبی نیازهای ساکنان را که بسیار متنوع و مختلف است از جمله نیازهای اقتصادی، اجتماعی و ... را به رده‌های بالا اعلام نماید و بتواند برای آن‌ها چاره‌جویی نماید و راه‌حل‌های موجود را به سازمان‌های مرتبط ابلاغ نماید. مسلماً ضعف شورای شهر در هر بعدی می‌تواند مشکلات غیر قابل جبرانی را برای شهر به‌همراه آورد.

منابع

- آبراهامیان، پرواند (۱۳۷۸)، «*بیران بین دو انقلاب*»، ترجمه احمد گل‌محمدی و محمد ابراهیم فتاحی، نشر نی، تهران.
- احمدی، علی (۱۳۸۶)، «*تحلیل عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی، نمونه موردی دهستان حکیم آباد شهرستان زرنديه*»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، دانشکده جغرافیا، گروه جغرافیای انسانی.
- ابراهیم علی، حیدر (۱۳۷۹)، «*شورا و دموکراسی در اندیشه اسلامی معاصر*»، ترجمه مجید مرادی، *فصلنامه علوم سیاسی*، سال دوم، شماره هشتم، بهار.
- ازکیا، مصطفی و حسین ایمانی‌جرجانی (۱۳۸۴)، «*بررسی جامعه‌شناختی عوامل کارایی شورایی اسلامی شهر*»، *نامه علوم اجتماعی*، شماره ۲۶، زمستان، صص ۳۳-۶۴.
- پورطاهری، مهدی؛ همدمی مقدم، یلدا و عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری (۱۳۸۸)، «*ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی (نمونه موردی: آلاداغ بجنورد)*»، *برنامه‌ریزی و آمایش فضا*، دوره چهاردهم، تهران، صص ۲۳-۳۸.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۱)، «*مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی*»، سمت، چاپ هفدهم، تهران.
- رجیبی، هادی (۱۳۹۲)، «*تأثیر شورای اسلامی شهر تهران بر نگرش شهروندان تهرانی نسبت به مشارکت سیاسی*»، *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، سال چهارم، شماره سیزدهم، تابستان، صص ۹۷-۱۱۲.
- رسولی، رضا؛ کریمیان، علیرضا و صالحی (۱۳۸۹)، «*بررسی نگرش مردم نسبت به شوراهای شهری و ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در استان آذربایجان شرقی در سال ۱۳۸۷*»، *مدیریت شهری*، شماره بیست و شش، صص ۲۷-۴۰.
- رضوانی، محمدرضا و علی احمدی (۱۳۸۸)، «*بررسی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی*»، *فصلنامه مدیریت شهری*، شماره بیست و چهار، تهران، صص ۲۷-۳۶.

- پورطاهری، مهدی؛ همدمی مقدم، یلدا و رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۸۹)، «ارزیابی عملکرد شوراهای اسلامی در توسعه روستایی، نمونه موردی دهستان آلاداغ بجنورد»، *فصلنامه برنامه‌ریزی و آمایش فضا*، دوره چهاردهم، شماره چهار، زمستان، صص ۳۸-۲۴.
- صالحی فرد، محمد (۱۳۸۴)، «جستارهای شهرسازی»، پاییز و زمستان، شماره ۱۳ و ۱۴، صص ۶۷-۶۲.
- صبوری، منوچهر (۱۳۸۱)، «جامعه‌شناسی سیاسی»، نشر سخن، چاپ اول، تهران.
- فقیهی، ابوالحسن و حبیب‌الله سالارزهی (۱۳۸۳)، «تکنیک ارزش برتر؛ الگویی کاربردی و جدید برای ارزیابی عملکرد شورای شهر و سازمان‌های محلی»، *فصلنامه فرهنگ و مدیریت*، سال دوم، شماره هفتم، زمستان، ۲۵-۵.
- فیروزآبادی، سیداحمد و ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۹۱)، «وضعیت رضایت روستاییان و عوامل مرتبط با آن از عملکرد دهیاری‌ها، مطالعه موردی: روستاهای استان قزوین»، *پژوهش‌های روستایی*، سال سوم، شماره یکم، صص ۹۱-۶۳.
- کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۲)، «شورای شهر یا شورای شهرداری؟؛ کنکاشی در جایگاه شورای شهر در مدیریت شهری»، *مجله شهرداری‌ها*، سال دوم، شماره ۱۳، صص ۱۲-۱۶.
- ماهنامه دهیاری‌ها (۱۳۸۷)، «ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها»، سال پنجم، شماره ۲۶.
- نصر، عباس (۱۳۸۹)، «شوراها و توسعه پایدار»، چاپ اول، انتشارات کویر، تهران.
- نوروزی، کامبیز (۱۳۷۸)، «مبانی حقوق اساسی قانون شوراهای اسلامی کشوری»، شهرداری‌ها، شماره اول، ۳۵-۳۲.
- هاشمی، فضل‌الله (۱۳۶۷)، «حقوق شهرسازی و قوانین شهرسازی»، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری، تهران.
- Cheema, G. Shabbir, Ward, Sandra E. (1993), "Urban management: policies and innovations in developing countries", United Nations University, Program on Population (East-West Center).

- Corry, D. and Stoker, G. (2002), "New Localism: refashioning the centre-local relationship", London: NLGN: www.nlgn.org.uk.
- Sanderson, Lan (2001), "Performance Management, Evaluation and Learning in Local Government", *Public Administration*, Vol. 79, No 2.
- World Bank (2000), "Environmental Model for Sustainable Rural Development: The Africa Network on Participatory Approaches", Available on: <http://d1002391/Mydoman> Web Shot.com/JOT/Articles/2-1/zaki-fp.htm.

